

Zbornik sudske prakse

PRESUDA SUDA (veliko vijeće)

5. lipnja 2018.*

„Zahtjev za prethodnu odluku – Članak 325. UFEU-a – Prijevara ili drugo nezakonito djelovanje usmjereno protiv financijskih interesa Europske unije u području carina – Djelotvornost kaznenog progona – Obustava kaznenog postupka – Razuman rok – Direktiva 2012/13/EU – Pravo na informiranje o optužbi – Pravo pristupa spisu predmeta – Direktiva 2013/48/EU – Pravo na pristup odvjetniku”

U predmetu C-612/15,

povodom zahtjeva za prethodnu odluku na temelju članka 267. UFEU-a, koji je uputio Specializiran nakazatelen sad (Specijalizirani kazneni sud, Bugarska), odlukom od 11. studenoga 2015., koju je Sud zaprimio 18. studenoga 2015., u kaznenom postupku protiv

Nikolaja Koleva,

Milka Hristova,

Stefana Kostadinova,

SUD (veliko vijeće)

u sastavu: K. Lenaerts, predsjednik, A. Tizzano (izvjestitelj), potpredsjednik, R. Silva de Lapuerta, M. Ilešić, J. L. da Cruz Vilaça, J. Malenovský i E. Levits, predsjednici vijeća, E. Juhász, A. Borg Barthet, J.-C. Bonichot, F. Biltgen, K. Jürimäe, C. Lycourgos, M. Vilaras i E. Regan, suci,

nezavisni odvjetnik: Y. Bot,

tajnik: M. Aleksejev, administrator,

uzimajući u obzir pisani postupak i nakon rasprave održane 15. studenoga 2016.,

uzimajući u obzir očitovanja koja su podnijeli:

- za bugarsku vladu, L. Zaharieva i E. Petranova, u svojstvu agenata,
- za Europsku komisiju, R. Troosters i V. Soloveytschik, u svojstvu agenata,

saslušavši mišljenje nezavisnog odvjetnika na raspravi održanoj 4. travnja 2017.,

donosi sljedeću

* Jezik postupka: bugarski

Presudu

- 1 Zahtjev za prethodnu odluku odnosi se na tumačenje članka 325. UFEU-a, Direktive br. 2012/13/EU Europskog parlamenta i Vijeća od 22. svibnja 2012. o pravu na informiranje u kaznenom postupku (SL 2012., L 142, str. 1.) (SL, posebno izdanje na hrvatskom jeziku, poglavlje 19., svezak 15., str. 48.) i Direktive 2013/48/EU Europskog parlamenta i Vijeća od 22. listopada 2013. o pravu na pristup odvjetniku u kaznenom postupku i u postupku na temelju europskog uhiđenog naloga te o pravu na obavješćivanje treće strane u slučaju oduzimanja slobode i na komunikaciju s trećim osobama i konzularnim tijelima (SL 2013., L 294, str. 1.).
- 2 Zahtjev je upućen u okviru kaznenog postupka protiv Nikolaja Koleva, Milka Hristova i Stefana Kostadinova koji su optuženi za počinjenje različitih kaznenih djela u svojstvu carinskih službenika u Svilengradu (Bugarska).

Pravni okvir

Pravo Unije

Odluka 2007/436/EZ, Euratom

- 3 Na temelju članka 2. stavka 1. točke (a) Odluke Vijeća 2007/436/EZ, Euratom od 7. lipnja 2007. o sustavu vlastitih sredstava Europskih zajednica (SL 2007., L 163, str. 17.) (SL, posebno izdanje na hrvatskom jeziku, poglavlje 1., svezak 15., str. 141.), primjenjivog *ratione temporis*, vlastita sredstva Unije obuhvaćaju carine Zajedničke carinske tarife.

Uredba (EZ) br. 450/2008 i Uredba (EU) br. 952/2013

- 4 U članku 21. stavku 1. Uredbe (EZ) br. 450/2008 Europskog parlamenta i Vijeća od 23. travnja 2008. o Carinskom zakoniku Zajednice (Modernizirani carinski zakonik) (SL 2008., L 145, str. 1.) (SL, posebno izdanje na hrvatskom jeziku, poglavlje 2., svezak 2., str. 245.), primjenjivom *ratione temporis*, bilo je propisano:

„Svaka država članica predviđa kazne za neispunjavanje carinskog zakonodavstva Zajednice. Takve kazne su djelotvorne, proporcionalne i obeshrabrujuće.”

- 5 Ta je uredba stavljena izvan snage 30. listopada 2013. Uredbom (EU) br. 952/2013 Europskog parlamenta i Vijeća od 9. listopada 2013. o Carinskom zakoniku Unije (SL 2013., L 269, str. 1.), u čijem je članku 42. stavku 1. u biti preuzet sadržaj navedenog članka 21. stavka 1.

Direktiva 2012/13

- 6 Uvodne izjave 10., 14., 27., 28. i 41. Direktive 2012/13 glase:

„(10) Zajednička minimalna pravila trebala bi dovesti do jačanja povjerenja u kaznenopravne sustave svih država članica, što bi s druge strane trebalo dovesti do učinkovitije pravosudne suradnje u ozračju uzajamnog povjerenja. Takva zajednička minimalna pravila trebala bi utvrditi u području informiranja u kaznenom postupku.

[...]

(14) Njome se utvrđuju zajednički minimalni standardi koji se imaju primjenjivati u području informacija [...] o optužbama protiv osoba osumnjičenih ili okrivljenih da su počinile kazneno djelo koje se tim osobama trebaju dati s ciljem poboljšavanja uzajamnog povjerenja između država članica. Ova se Direktiva temelji na pravima utvrđenima u Povelji, a posebno na njezinim člancima [...] 47. i 48., te se njome [nadograđuje članak 6.] ECHR-a, kako [ga] tumači Europski sud za ljudska prava. [...]

[...]

(27) Osobe okrivljene za počinjenje kaznenog djela trebale bi dobiti sve informacije o optužbama koje su im potrebne da mogu pripremiti svoju obranu i koje su potrebne radi osiguravanja pravičnosti postupka.

(28) Informiranje osumnjičenika ili okrivljenika o kaznenom djelu za koje se sumnjiče ili za čije počinjenje su okrivljeni trebalo bi provesti žurno, a najkasnije prije njihovog prvog službenog saslušanja od strane policije ili drugog nadležnog tijela, ne dovodeći u pitanje istragu koja je u tijeku. Opis činjenica, uključujući, ako su poznati, vrijeme i mjesto počinjenja kažnjivog djela za koje se osumnjičenici ili okrivljenici sumnjiče ili za čije počinjenje su okrivljeni i moguće pravne kvalifikacije navodnog djela trebalo bi iznijeti dovoljno detaljno, uzimajući u obzir fazu kaznenog postupka u kojoj se takav opis iznosi, a radi zaštite pravičnosti postupka i omogućavanje djelotvornog ostvarivanja prava obrane.

[...]

(41) Ovom se Direktivom posebno teži promicanju [...] prava na pošteno suđenje i prava na obranu. [...]"

7 Člankom 1. te direktive određuje se:

„Ovom se Direktivom utvrđuju pravila o pravu na informiranje osumnjičenika ili okrivljenika o [...] optužbama protiv njih. [...]"

8 Člankom 6. navedene direktive, naslovljenim „Pravo na informiranje o optužbama”, propisuje se:

„1. Države članice osiguravaju da osumnjičenici ili okrivljenici dobiju informacije o kaznenim djelima za koja se sumnjiče ili za čije počinjenje su okrivljeni. Te se informacije dostavljaju žurno i uz toliko detalja koliko je potrebno kako bi se osigurala pravičnost postupka i djelotvorno ostvarivanje prava na obranu.

[...]

3. Države članice osiguravaju da se najkasnije po dostavljanju optužnice sudu, pruže detaljne informacije o optužbama, uključujući vrstu i pravnu kvalifikaciju kaznenog djela, kao i vrstu sudjelovanja od strane okrivljene osobe.

4. Države članice osiguravaju da osumnjičenici ili okrivljenici budu žurno obaviješteni o svim promjenama informacija koje su pružene u skladu s ovim člankom, kada je to potrebno radi osiguravanja pravičnosti postupka.”

- 9 Člankom 7. iste direktive, naslovljenim „Pravo pristupa spisu predmeta”, stavcima 2. i 3. određuje se:

„2. Države članice osiguravaju da tim osobama ili njihovim odvjetnicima bude zajamčen pristup barem svim onim materijalnim dokazima koji se nalaze u posjedu nadležnih tijela, bez obzira na to jesu li ti dokazi u korist ili na štetu osumnjičenika ili okrivljenika, kako bi se osigurala pravičnost postupka i kako bi oni pripremili obranu.

3. [...] [P]ristup materijalima iz stavka 2., osigurava se pravovremeno kako bi se omogućilo djelotvorno ostvarivanje prava na obranu, a najkasnije prilikom podnošenja optužnice sudu na razmatranje. Ako u posjed nadležnih tijela dođu dodatni materijalni dokazi, pristup tim dokazima se osigurava pravovremeno kako bi se omogućilo njihovo razmatranje.”

Direktiva 2013/48

- 10 Uvodna izjava 12. Direktive 2013/48 glasi:

„Ovom se Direktivom utvrđuju minimalna pravila koja se tiču prava na pristup odvjetniku u kaznenim postupcima [...]. Time se promiče primjena Povelje, osobito nje[zi]nih članaka [...] 47. i 48., na temelju [članka 6.] EKLJP-a kako [ga] tumači Europski sud za ljudska prava [...].”

- 11 Članak 1. te direktive glasi kako slijedi:

„Ovom se Direktivom utvrđuju minimalna pravila vezana uz [pravo] osumnjičenika i optuženih osoba u kaznenom postupku [...] na pristup odvjetniku [...].”

- 12 Člankom 3. navedene direktive, naslovljenim „Pravo na pristup odvjetniku u kaznenom postupku”, stavkom 1. propisuje se:

„Države članice osiguravaju da osumnjičenici ili optužene osobe imaju pravo na pristup odvjetniku u takvom trenutku i na takav način da dotičnoj osobi omogućavaju praktično i učinkovito ostvarivanje svojih prava obrane.”

Bugarsko pravo

Odredbe o pravu na odvjetnika

- 13 Na temelju odredaba članka 91. stavka 3. i članka 92. Nakazatelno procesualnog kodeksa (Zakonik o kaznenom postupku), u verziji koja je bila na snazi *ratione temporis* (u daljnjem tekstu: Zakonik o kaznenom postupku), u slučaju da dva okrivljenika imaju istog odvjetnika sud mora isključiti tog odvjetnika ako je obrana jednog od tih okrivljenika u suprotnosti obrani drugog okrivljenika. Prema ustaljenoj nacionalnoj sudskoj praksi, između navedenih okrivljenika postoji sukob interesa kada jedan od njih iznese iskaz koji se može uporabiti protiv drugog okrivljenika koji nije dao nikakav iskaz.
- 14 Člankom 94. stavcima 4. do 6. tog zakonika uređuje se postavljanje zamjenskog odvjetnika po službenoj dužnosti koje provodi neovisno tijelo.

Odredbe koje se odnose na optužni prijedlog, elemente istrage i optužnicu

- 15 Člancima 219. i 221. Zakonika o kaznenom postupku propisuje se da istražno tijelo donosi optužni prijedlog koji sadržava prikaz glavnih činjenica kaznenog djela i njihovu pravnu kvalifikaciju. O tom se optužnom prijedlogu informiraju okrivljenik i njegov odvjetnik, koji ga potpisuju nakon što su se upoznali s njegovim sadržajem.
- 16 Dostava elemenata istrage uređena je člancima 226. do 230. tog zakonika. Na temelju tih članaka, obrani se prije eventualnog podizanja optužnice daje na raspolaganje spis prikupljen na kraju istrage ako ona to zatraži. U tom se slučaju okrivljeniku i njegovu odvjetniku uručuje poziv najmanje tri dana prije tog davanja na raspolaganje spisa te oni zatim mogu u odgovarajućem roku izvršiti uvid u njega. Ako ih se ne pronade na naznačenoj adresi ili ako se oni, bez valjanih razloga, ne pojave na dan za koji su pozvani, prestaje obveza priopćavanja sadržaja spisa.
- 17 Na temelju, među ostalim, članka 246. navedenog zakonika, kada državni odvjetnik odluči podnijeti predmet sudu, on sastavlja optužnicu kojom se okončava prethodni dio kaznenog postupka i započinje raspravni dio tog postupka. Optužnicom, koja je prema navodima suda koji je uputio zahtjev „konačna precizna optužba”, detaljno se izlažu činjenice i njihova pravna kvalifikacija. Ona se podnosi sudu koji je u roku od petnaest dana dužan provjeriti jesu li počinjene bitne povrede postupka. Ako nisu, sud određuje prvi dan rasprave. Okrivljeniku i njegovu odvjetniku uručuju se preslika te optužnice zajedno s pozivom na tu raspravu. Oni zatim raspolažu produljivim rokom od sedam dana za pripremu obrane.

Odredbe i sudska praksa koje se odnose na bitnu povredu postupka

- 18 Na temelju članka 348. stavka 3. točke 1. Zakonika o kaznenom postupku, povreda postupka je „bitna” ako znatno povređuje postupovno pravo priznato zakonom. U skladu sa sudskom praksom Vrhovnoga kasacionenoga suda (Vrhovni kasacijski sud, Bugarska), takve povrede postoje, među ostalim, ako optužni prijedlog, elementi istrage ili optužnica nisu sastavljeni ili dostavljeni te ako je optužnica proturječna. Akt zahvaćen povredom mora se zamijeniti novim aktom, uz napomenu da sud ne može sâm ispraviti bitne povrede postupka koje je počinio državni odvjetnik, nego u tu svrhu mora vratiti predmet tom državnom odvjetniku.

Odredbe koje se odnose na obustavu kaznenog postupka

- 19 Obustava kaznenog postupka bila je u vrijeme činjenica u glavnom postupku uređena, među ostalim, člancima 368. i 369. Zakonika o kaznenom postupku, u odnosu na koje sud koji je uputio zahtjev navodi da je njihov cilj bilo ubrzanje prethodnog dijela kaznenog postupka.
- 20 Na temelju članka 368. tog zakonika, ako se prethodni dio kaznenog postupka ne završi u roku od dvije godine od optužnog prijedloga za teška kaznena djela, okrivljenik može od suda zatražiti primjenu postupka iz članka 369. navedenog zakonika kako bi se predmet uputio na suđenje ili, u protivnom, obustavio kazneni postupak.
- 21 U skladu s navedenim člankom 369., sud mora, nakon što utvrdi istek tog roka od dvije godine, vratiti predmet državnom odvjetniku zadajući mu rok od tri mjeseca za završetak istrage i okončanje prethodnog dijela kaznenog postupka, bilo obustavom progona ili upućivanjem predmeta na suđenje. Ako se državni odvjetnik odluči za tu drugu mogućnost, on raspolaže razdobljem od dodatnih petnaest dana za izradu i podnošenje optužnice sudu. Ako državni odvjetnik ne ispoštuje te nove rokove, sud preuzima predmet i obustavlja kazneni postupak. Nasuprot tomu, ako državni odvjetnik okonča prethodni dio kaznenog postupka i podnese sudu optužnicu u roku koji mu je zadan, sud će ispitati pravilnost postupka i uvjeriti se, među ostalim, da ne postoje bitne povrede postupka. Ako sud

smatra da su počinjene takve povrede, on će predmet ponovno vratiti državnom odvjetniku, zadajući mu dodatan rok od mjesec dana za ispravljanje tih povreda. Ako državni odvjetnik ne ispoštuje taj potonji rok, ne ispravi navedene povrede ili poćini nove, sud će obustaviti kazneni postupak.

- 22 Kada su svi ti uvjeti ispunjeni, okrivljenik ima pravo na obustavu postupka, a sud ju je dužan naložiti, pri čemu sud ne može sâm ispraviti utvrđene bitne povrede postupka ni meritorno razmotriti predmet. Odlukom o obustavi kaznenog postupka pravomoćno se završava kazneni progon pa više nije moguće utvrđivati kaznenu odgovornost predmetne osobe. Protiv te odluke nije moguće podnijeti pravno sredstvo, osim u iznimnim slučajevima.
- 23 Dopisom od 25. kolovoza 2017. sud koji je uputio zahtjev obavijestio je Sud o izmjenama članka 368. i 369. Zakonika o kaznenom postupku, kao i o dodavanju novog članka 368.a u taj zakonik. Na temelju tih odredaba, kako su izmijenjene, sud više ne može naložiti obustavu kaznenog postupka, nego samo donijeti odluku o njegovu ubrzanju. Međutim, prema navodima tog suda, te se izmjene ne primjenjuju *ratione temporis* na predmet u glavnom postupku.

Glavni postupak i prethodna pitanja

- 24 Osam carinskih službenika u Svilengradu, odnosno Dimitar Dimitrov, Plamen Drenski, Nikolaj Kolev, Milko Hristov, Stefan Kostadinov, Nasko Kurdov, Nikola Trifonov i Georgi Zlatanov, okrivljeno je za sudjelovanje u zloćinačkom udruženju u razdoblju od 1. travnja 2011. do 2. svibnja 2012. jer su navodno od vozaća teretnih i osobnih vozila koji su prelazili granicu između Bugarske i Turske zahtijevali mito kako ne bi provodili carinski nadzor ni dokumentirali utvrđene nepravilnosti. S. Kostadinov i N. Kurdov okrivljeni su i za prikrivanje prikupljenog mita, a P. Drenski, M. Hristov i N. Trifonov za korupciju. Prema člancima 215., 301. i 321. Nakazatelenog kodeksa (Kazneni zakonik) ta su različita djela bila kaznena djela za koja je, ovisno o slučaju, bilo zapriječeno šest do deset godina kazne zatvora te novčana kazna za djela korupcije.
- 25 Navedena osmorica uhićena je u noći s 2. na 3. svibnja 2012. Odmah nakon tog uhićenja utvrđeni su elementi koji im se stavljaju na teret, koji su zatim bili precizirani tijekom 2013., o čemu su te osobe bile informirane. Te su osobe također bile informirane o prikupljenim dokazima.
- 26 Budući da je dio navedenih osoba sklopio sporazum s državnim odvjetništvom radi djelomične obustave progona koji je protiv njih pokrenut, predmet je podnesen sudu koji je uputio zahtjev kako bi prihvatio taj sporazum. Međutim, taj je sud u dva navrata odbio taj zahtjev smatrajući da optužne prijedloge nije donijelo nadležno tijelo i da je njima bitno povrijeđen postupak.
- 27 Posljedično, predmet je vraćen nadležnom specijaliziranom državnom odvjetniku kako bi sastavio nove optužne prijedloge protiv osam okrivljenika. Međutim, postupak je zatim faktično prekinut te su rokovi koji su bili zadani za istragu u nekoliko navrata produljeni.
- 28 Budući da tijekom 2014. istraga još uvijek nije bila okončana, a od dana optužnog prijedloga protekle su dvije godine, N. Kolev, M. Hristov i S. Kostadinov na temelju članka 368. Zakonika o kaznenom postupku zatražili su od suda koji je uputio zahtjev primjenu postupka iz članka 369. tog zakonika. Budući da je taj sud prihvatio taj zahtjev, predmet je vraćen državnom odvjetniku da u roku od tri mjeseca, odnosno do 29. siječnja 2015., okonča istragu, sastavi novi optužni prijedlog, dostavi taj optužni prijedlog i elemente istrage okrivljenicima te okonča prethodni dio kaznenog postupka, nakon čega je imao dodatni rok od 15 dana za izradu optužnice i njezino podnošenje sudu.
- 29 Državni odvjetnik u zadanim je rokovima sastavio novi optužni prijedlog i podnio optužnicu sudu koji je uputio zahtjev.

- 30 Međutim, N. Kolevu, S. Kostadinovu i njihovim odvjetnicima nije dostavljen taj optužni prijedlog. Naime, oni su naveli da zbog zdravstvenih i poslovnih razloga nisu u mogućnosti nazočiti u dane koji su određeni za tu dostavu. Osim toga, ni te osobe ni M. Hristov nisu bili informirani o elementima istrage.
- 31 Rješenjem od 20. veljače 2015. sud koji je uputio zahtjev utvrdio je da su počinjene bitne povrede postupka s obzirom na to da, s jedne strane, N. Kolevu i S. Kostadinovu, povredom njihovih postupovnih prava, nije bio dostavljen novosastavljeni optužni prijedlog, a usto je optužnica sadržavala informacije o optužbi koje im nisu bile uredno dostavljene. S druge strane, taj je sud naveo da su proturječni oni dijelovi optužnice koji se odnose na činjenice koje se stavljaju na teret M. Hristovu. Posljedično, sukladno članku 369. Zakonika o kaznenom postupku, navedeni sud naložio je ponovno vraćanje predmeta državnom odvjetniku zadajući mu rok od jednog mjeseca, odnosno do 7. svibnja 2015., za ispravljanje utvrđenih povreda postupka, a u protivnom bi kazneni postupak u tijeku protiv N. Koleva, M. Hristova i S. Kostadinova bio obustavljen.
- 32 Međutim, iako su N. Kolev i S. Kostadinov u više navrata uredno pozivani, državni odvjetnik nije uspio osigurati urednu dostavu optužnog prijedloga i elemenata istrage. Te elemente nije bilo moguće dostaviti ni M. Hristovu. Naime, oni i njihovi odvjetnici ponovno su istaknuli različite razloge zbog kojih nisu bili u mogućnosti nazočiti u za to određene dane, a koji su se, među ostalim, odnosili na odsutnost u inozemstvu, zdravstvene i poslovne razloge te činjenicu da državni odvjetnik nije poštovao zakonski rok od tri dana za prethodnu obavijest o dostavi elemenata istrage.
- 33 Posljedično, rješenjem od 22. svibnja 2015. sud koji je uputio zahtjev utvrdio je da državni odvjetnik nije ispravio prethodno utvrđene bitne povrede postupka te da je počinio nove s obzirom na to da su postupovna prava N. Koleva, M. Hristova i S. Kostadinova ponovno povrijeđena te da nisu uklonjena sve proturječja u optužnici.
- 34 Stoga, naglašavajući da postoji mogućnost da su te tri osobe i njihovi odvjetnici zlorabili svoja prava i postupali samo u cilju odugovlačenja postupka kako bi onemogućili državnog odvjetnika da okonča prethodni dio kaznenog postupka i ispravi navedene povrede u zadanim rokovima, taj je sud smatrao da su ispunjene pretpostavke za obustavu tog postupka i da su, dakle, navedene osobe imale pravo na tu obustavu. Taj je sud u tom pogledu u biti naglasio da činjenica da okrivljenik zlorabljuje svoja prava i objektivno onemogućava državnog odvjetnika da provede različite postupovne radnje propisane zakonom ne može biti prepreka obustavi predmetnog kaznenog postupka. Unatoč tim utvrđenjima, navedeni je sud ipak odlučio odbaciti optužnicu umjesto naložiti obustavu postupka.
- 35 Državni odvjetnik, koji je smatrao da nisu počinjene bitne povrede postupka, i M. Hristov, koji je smatrao da sud koji je uputio zahtjev pogrešno nije obustavio predmetni kazneni postupak, podnijeli su žalbu protiv tog rješenja.
- 36 Rješenjem od 12. listopada 2015. žalbeni sud utvrdio je da je sud koji je uputio zahtjev morao provesti tu obustavu u skladu s člancima 368. i 369. Zakonika o kaznenom postupku pa mu je stoga vratio predmet na ponovno postupanje.
- 37 Međutim, sud koji je uputio zahtjev pita se dovodi li se u sumnju presudom od 8. rujna 2015., *Taricco* i dr. (C-105/14, EU:C:2015:555), koju je Sud donio dok je predmet bio u tijeku pred žalbenim sudom, usklađenost navedenih članaka 368. i 369. s pravom Unije, osobito u pogledu obveze država članica da jamče djelotvornost progona kaznenih djela usmjerenih protiv financijskih interesa Unije.
- 38 Ako je tome tako, sud koji je uputio zahtjev pita se o posljedicama takve neusklađenosti. U tom pogledu sud koji je uputio zahtjev navodi da bi, ovisno o slučaju, trebao izuzeti od primjene predmetne članke te se pita koje bi posebne mjere morao poduzeti kako bi se zajamčio puni učinak prava Unije, osiguravajući pritom zaštitu prava na obranu i prava na pošteno suđenje N. Koleva, M. Hristova i S. Kostadinova.

- 39 Sud koji je uputio zahtjev navodi više mogućnosti.
- 40 Kao prvo, sud koji je uputio zahtjev mogao bi izuzeti od primjene rokove propisane u članku 369. Zakonika o kaznenom postupku i, posljedično, odrediti državnom odvjetniku dulje rokove kako bi ispravio nepravilnosti utvrđene prilikom izrade optužnice i dostave okrivljenicima optužnog prijedloga i spisa predmeta prije novog upućivanja predmeta sudu. Međutim, taj se sud pita o konkretnim mjerama koje bi trebao poduzeti kako bi očuvao pravo tih osoba da se njihov slučaj ispita u razumnom roku, koje je propisano u članku 47. drugom stavku Povelje Europske unije o temeljnim pravima (u daljnjem tekstu: Povelja).
- 41 Kao drugo, sud koji je uputio zahtjev mogao bi odlučiti otvoriti raspravni dio kaznenog postupka unatoč nepravilnostima počinjenima tijekom prethodnog dijela tog postupka. Ipak, taj sud dvojili o tome protivi li se to pravu Unije.
- 42 U vezi s time sud koji je uputio zahtjev pita se, s jedne strane, moraju li se nepravilnosti koje su „bitne povrede postupka” na temelju bugarskog prava ujedno smatrati bitnim povredama postupka prema člancima 6. i 7. Direktive 2012/13 te članku 3. stavku 1. Direktive 2013/48. S druge strane, ako je tome tako, sud koji je uputio zahtjev pita se može li unatoč počinjenim bitnim povredama postupka otvoriti raspravni dio postupka, tijekom njega ispraviti te povrede i zatim donijeti meritornu odluku, a ne da se taj postupak obustavlja primjenom članaka 368. i 369. Zakonika o kaznenom postupku.
- 43 Osim toga, sud koji je uputio zahtjev naveo je da su S. Kostadinov i N. Kurdov imali istog odvjetnika te smatra da su njihovi interesi suprotstavljeni jer je prvonavedeni pružio informacije koje mogu biti iskorištene protiv drugonavedenog, koji je uskratio iskaz. Sud koji je uputio zahtjev izražava sumnje o usklađenosti članka 91. stavka 3. i članka 92. Zakonika o kaznenom postupku s člankom 3. stavkom 1. Direktive 2013/48, a kojima mu se nalaže da iz tog razloga isključi tog odvjetnika iako su se S. Kostadinov i N. Kurdov, koji su o tome u potpunosti informirani, protivili tom isključenju. Taj se sud u vezi s time pita poštuje li se pravo na pristup odvjetniku iz navedenog članka 3. stavka 1. ako on odredi u zamjenu dva odvjetnika po službenoj dužnosti.
- 44 U tim je okolnostima Specializiran nakazatelen sad (Specijalizirani kazneni sud, Bugarska) odlučio prekinuti postupak i uputiti Sudu sljedeća prethodna pitanja:
- „1. Je li nacionalni zakon u skladu s obvezom države članice da predvidi djelotvoran kazneni progon kaznenih djela carinskih službenika, kada taj zakon predviđa obustavu kaznenog postupka koji se protiv carinskih službenika vodio zbog sudjelovanja u zločinačkom udruženju s ciljem počinjenja kaznenih djela korupcije (primanje novca kao mita radi propuštanja provedbe carinskog nadzora), i za konkretno podmićivanje i zbog prikrivanja novca primljenog kao mito, u sljedećim okolnostima, a da sud nije ispitao temelje iznesenih optužbi: (a) protekle su dvije godine od podizanja optužbe; (b) [okrivljenik] je podnio zahtjev za obustavu prethodnog [dijela postupka]; (c) sud je državnom odvjetniku zadao rok od tri mjeseca za okončanje prethodnog [dijela] postupka; (d) državni je odvjetnik u tom razdoblju počinio ‚bitne povrede postupka’ (to jest, nepravilna dostava detaljnog optužnog prijedloga, izostanak dostave dokumenata istrage i proturječna optužnica); (e) sud je državnom odvjetniku zadao novi rok od jednog mjeseca da ispravi te ‚bitne povrede postupka’; (f) državni odvjetnik u tom roku nije ispravio te ‚bitne povrede postupka’, pri čemu je počinjenje tih povreda u prvom tromjesečnom roku i njihovo neuspješno otklanjanje u drugom jednomjesečnom roku pripisivo državnom odvjetniku (činjenica da nije ispravio proturječja u optužnici i da nije poduzeo djelotvorne radnje tijekom većeg dijela razdoblja unutar tih rokova), ali i obrani (činjenica da nisu surađivali, kad je to bilo potrebno, prilikom dostave optužbe i dokumenata istrage, [okrivljenici] zbog boravka u bolnici, a odvjetnici zbog drugih poslovnih obaveza) i (g) okrivljenik je stekao subjektivno pravo na obustavu kaznenog postupka jer u zadanim rokovima nisu otklonjene ‚bitne povrede postupka’?

2. U slučaju niječnog odgovora [na prvo pitanje], koji dio gore navedenog propisa nacionalni sud ne smije primijeniti kako bi zajamčio učinkovitu primjenu prava Unije: (a) obustavu kaznenog postupka po isteku roka od mjesec dana, (b) kvalifikaciju gore navedenih nedostataka kao ‚bitnih povreda postupka‘ ili (c) zaštitu subjektivnog prava o kojem je riječ u [prvom pitanju], točki (g) ako postoji mogućnost da se ta povreda učinkovito otkloni u okviru raspravnog [dijela postupka]?
- (a) Treba li odluku o neprimjeni nacionalnog pravnog pravila koje se odnosi na obustavu kaznenog postupka uvjetovati time:
- da se državnom odvjetniku dodijeli dodatni rok za otklanjanje ‚bitnih povreda postupka‘ jednako dug kao i rok tijekom kojeg ih objektivno nije mogao ispraviti zbog prepreka za koje je odgovorna obrana?
 - da sud u slučaju iz točke i. utvrdi da te prepreke proizlaze iz ‚zlouporabe prava‘?
 - da, ako je odgovor na [drugo pitanje, točku (a), podtočku i.] niječan, sud utvrdi da nacionalno pravo pruža dostatna jamstva da se [prethodni postupak] završi u razumnom roku?
- (b) Je li odluka o neprimjeni nacionalne kvalifikacije gore navedenih nedostataka kao ‚bitnih povreda postupka‘ u skladu s pravom Unije, i posebno:
- Je li odgovarajuće zajamčeno pravo na pružanje detaljnih informacija o optužbi obrani, koje je predviđeno člankom 6. stavkom 3. Direktive [2012/13]:
 - ako su te informacije pružene nakon stvarnog podnošenja optužnice sudu, ali prije ispitivanja iste od strane suda, a obrani su prethodno, prije podnošenja optužnice sudu, pružene potpune informacije o bitnim elementima optužbe (u odnosu na M. Hristova)?
 - u slučaju potvrdnog odgovora na drugo pitanje točku (b) podtočku i. prvu alineju, ako su te informacije pružene nakon stvarnog podnošenja optužnice sudu, ali prije nego što ju je sud ispitao, a obrani su prethodno, prije podnošenja optužnice sudu, pružene djelomične informacije o bitnim elementima optužbe, pri čemu je nepotpunost tih pruženih informacija rezultat prepreka koje je uzrokovala obrana (u odnosu na N. Koleva i S. Kostadinova)?
 - ako te informacije sadržavaju proturječja u pogledu konkretnog očitovanja koje čini obilježje primanja mita (odnosno jednom prilikom navedeno je da je jedan drugi od [okrivljenika] izričito zahtijevao mito, a da je M. Hristov izrazom lica izrazio nezadovoljstvo kada je osoba podvrgnuta carinskom nadzoru ponudila prenizak iznos novca, a zatim je navedeno da je M. Hristov riječima konkretno zahtijevao mito)?
 - Je li pravo iz članka 7. stavka 3. Direktive [2012/13] koje se odnosi na pristup obrane spisu predmeta ‚najkasnije prilikom podnošenja optužnice sudu na razmatranje‘ odgovarajuće zajamčeno ako je obrana dobila pristup glavnom dijelu dokumenata prije toga te joj je pružena mogućnost uvida u dokumente, ali je nije iskoristila jer je bila spriječena (bolest, poslovne obveze), i jer se pozvala na nacionalno pravo na temelju kojeg je propisano da se poziv na uvid u dokumente mora uručiti najmanje tri dana ranije? Je li nužno pružiti joj drugu mogućnost za uvid, nakon što su razlozi spriječenosti nestali, uz prethodnu obavijest od najmanje tri dana? Je li nužno ispitati jesu li te prepreke stvarno postojale ili je riječ o zlouporabi prava?
 - Ima li zakonski uvjet ‚najkasnije prilikom podnošenja optužnice sudu na razmatranje‘ koji se predviđa člankom 6. stavkom 3. i člankom 7. stavkom 3. Direktive [2012/13] isto značenje u objema navedenim odredbama? Što znači taj uvjet: prije stvarnog dostavljanja optužnice sudu, odnosno najkasnije istovremeno s njezinim dostavljanjem sudu, odnosno nakon njezina dostavljanja sudu, ali prije nego što je sud poduzeo mjere radi ispitivanja optužnice?

- iv. Ima li zakonski zahtjev pružanja informacija o optužbi i davanja pristupa spisu predmeta da bi se zajamčilo ‚djelotvorno ostvarivanje prava na obranu‘ i ‚pravičnost postupka‘ u skladu s člankom 6. stavkom 1. i člankom 7. stavcima 2. i 3. Direktive [2012/13] isto značenje u objema navedenim odredbama? Poštuje li se ta obveza:
- ako su obrani pružene detaljne informacije o optužbi nakon dostavljanja optužnice sudu, ali prije nego što su poduzete mjere za ispitivanje osnovanosti optužbe, ako je zadan razuman rok za pripremu obrane i ako su informacije o optužbi pružene prije toga djelomične i nepotpune?
 - ako je obrani omogućen pristup svim dokumentima nakon podnošenja optužnice sudu, ali prije poduzimanja mjera za ispitivanje osnovanosti optužbe i ako je dodijeljen razuman rok za pripremu obrane, kad je obrani prije toga omogućen uvid u većinu dokumenata predmeta?
 - ako je sud poduzeo mjere kako bi obrani zajamčio da će sva očitovanja koja podnese nakon detaljnog proučavanja optužbe i cijelog spisa predmeta imati isti učinak kao da su ta očitovanja iznesena državnom odvjetniku prije podnošenja optužnice sudu?
- v. Jesu li ‚pravičnost postupka‘, utvrđena u članku 6. stavcima 1. i 4. Direktive [2012/13], i ‚djelotvorno ostvarivanje prava na obranu‘, iz članka 6. stavka 1. [te] direktive, zajamčeni ako sud odluči pokrenuti [raspravni dio] postupka na temelju konačne optužbe koja sadržava proturječje koje se odnosi na usmeno očitovanje koje čini obilježje mita, ali zatim dopušta državnom odvjetniku da ispravi to proturječje i omogućuje strankama da u cijelosti ostvare prava kojima bi raspolagale da optužnica predana sudu ne sadržava takvo proturječje?
- vi. Je li pravo na pristup odvjetniku iz članka 3. stavka 1. Direktive [2013/48] dostatno zajamčeno ako se odvjetniku pružila prilika da pristupi tijekom prethodnog dijela [postupka] radi primanja dostave optužnog prijedloga i potpuni uvid u sve spise predmeta, ali se on nije pojavio zbog poslovnih obveza, pozivajući se na nacionalni zakon kojim se predviđa da mu je poziv na uvid potrebno uručiti najmanje tri dana ranije? Je li mu nužno odobriti novi rok nakon što su te obveze prestale, uz prethodnu obavijest od najmanje tri dana? Je li nužno ispitati jesu li razlozi za nedolazak opravdani ili je riječ o zlouporabi prava?
- vii. Utječe li povreda prava na pristup odvjetniku iz članka 3. stavka 1. Direktive 2013/48 tijekom prethodnog dijela [postupka] na ‚praktično i učinkovito ostvarenje prava obrane‘ ako je sud nakon podnošenja optužnice pružio odvjetniku cjelovit pristup konačnoj i detaljnoj optužbi i svim spisima predmeta te je nadalje poduzeo mjere kako bi mu zajamčio da će sva njegova očitovanja podnesena nakon detaljnog proučavanja optužbe i svih spisa predmeta imati isti učinak kao da su ta očitovanja iznesena pred državnim odvjetnikom prije podnošenja optužnice sudu?
- (c) Je li subjektivno pravo [okrivljenika] na obustavu postupka (prema gore navedenim uvjetima) u skladu s pravom Unije neovisno o činjenici da sud može mjerama poduzetima tijekom raspravnog [dijela postupka] u potpunosti otkloniti štetni učinak toga što državni odvjetnik nije u cijelosti ispravio ‚bitne povrede postupka‘, na način da pravna situacija [okrivljenika] bude naposljetku istovjetna onoj situaciji u kojoj bi bio da se ta povreda otklonila u zadanom roku?
3. Može li se primijeniti povoljniji nacionalni sustav koji se odnosi na pravo [okrivljenika] da se njegov slučaj ispita u razumnom roku, pravo na informiranje i pravo na pristup odvjetniku ako bi ta prava, u kombinaciji s ostalim okolnostima (postupak opisan u prvom pitanju), dovela do obustave kaznenog postupka?

4. Treba li članak 3. stavak 1. Direktive [2013/48] tumačiti na način da se njime nacionalnom sudu daje ovlast isključiti iz raspravnog [dijela postupka] odvjetnika koji zastupa dva [okrivljenika] ako se jedan od njih očitovao o činjenicama koje utječu na interese drugoga koji nije podnio nikakvo očitovanje?

U slučaju potvrdnog odgovora, bi li sud jamčio pravo na pristup odvjetniku iz članka 3. stavka 1. Direktive [2013/48] ako bi, nakon što je odvjetniku koji je branio dva [okrivljenika] sa suprotnim interesima dopustio sudjelovanje u raspravnom [dijelu postupka], svakome od tih [okrivljenika] dodijelio nove različite odvjetnike po službenoj dužnosti?”

O prethodnim pitanjima

Uvodna očitovanja

- 45 Uvodno valja navesti da je rješenjem od 28. rujna 2016., koje je Sudu dostavljeno 25. listopada 2016., sud koji je uputio zahtjev utvrdio da je preminuo jedan od okrivljenika u glavnom postupku, odnosno M. Hristov, te je stoga naložio obustavu kaznenog postupka koji je bio pokrenut protiv njega.
- 46 Doista, iz teksta i strukture članka 267. UFEU-a proizlazi da prethodni postupak podrazumijeva da se pred nacionalnim sudom uistinu vodi sudski postupak, u okviru kojeg je od njega zatraženo donošenje odluke u kojoj se može uzeti u obzir presuda Suda donesena u prethodnom postupku (presuda od 13. rujna 2016., Rendón Marín, C-165/14, EU:C:2016:675, t. 24.).
- 47 U tim okolnostima ne treba odgovoriti na postavljena pitanja ako se odnose na situaciju M. Hristova.
- 48 S obzirom na navedeno, četiri postavljena pitanja i njihova potpitanja, koja se djelomično preklapaju, mogu se objediniti u tri grupe. Slijedom navedenog, prvo, drugo i treće pitanje te njihova potpitanja valja shvatiti na način da se odnose, kao prvo, na pitanje protivi li se pravu Unije, osobito članku 325. UFEU-a, nacionalni propis, poput članaka 368. i 369. Zakonika o kaznenom postupku, i posljedice koje proizlaze iz moguće neusklađenosti takvog propisa s tim pravom i, kao drugo, na prava na informiranje o optužbi i pristup spisu predmeta. Kao treće, sud koji je uputio zahtjev traži svojim četvrtim upitom odgovor na pitanje dosega prava na pristup odvjetniku u okolnostima poput onih o kojima je riječ u glavnom postupku.

Obveze koje proizlaze iz članka 325. UFEU-a

- 49 Svojim prvim, drugim i trećim pitanjem sud koji je uputio zahtjev u biti pita treba li, u slučaju kada je riječ o carinskim kaznenim djelima, članak 325. UFEU-a tumačiti na način da mu se protivi nacionalni propis kojim se propisuje obustava kaznenog postupka, poput one koja je predviđena u člancima 368. i 369. Zakonika o kaznenom postupku. U slučaju potvrdnog odgovora, taj se sud pita o posljedicama koje proizlaze iz neusklađenosti takvog propisa s tom odredbom UFEU-a.
- 50 Kako bi se odgovorilo na ta pitanja, valja navesti da članak 325. stavak 1. UFEU-a nalaže državama članicama da odvrćajućim i učinkovitim mjerama suzbijaju prijevaru i sva druga nezakonita djelovanja koja su usmjerena protiv financijskih interesa Unije (vidjeti u tom smislu presude od 8. rujna 2015., Taricco i dr., C-105/14, EU:C:2015:555, t. 37., i od 5. prosinca 2017., M. A. S. i M. B., C-42/17, EU:C:2017:936, t. 30.).

- 51 Na temelju članka 2. stavka 1. točke (a) Odluke 2007/436, vlastita sredstva Unije obuhvaćaju, među ostalim, carine Zajedničke carinske tarife. Stoga postoji izravna veza između ubiranja carinskih prihoda i raspoloživosti odgovarajućih sredstava za proračun Unije. Svaki propust u ubiranju tih prihoda može dovesti do smanjenja tih sredstava (vidjeti analogijom presudu od 5. prosinca 2017., M. A. S. i M. B., C-42/17, EU:C:2017:936, t. 31. i navedenu sudsku praksu).
- 52 Države članice dužne su dakle, radi osiguranja zaštite financijskih interesa Unije, poduzeti potrebne mjere kako bi zajamčile djelotvorno i potpuno ubiranje carina, što zahtijeva uredno provođenje carinskih nadzora.
- 53 Iz odredaba članka 325. stavka 1. UFEU-a proizlazi da su države članice u tu svrhu dužne propisati primjenu djelotvornih i odvraćajućih sankcija za povrede carinskog zakonodavstva Unije. Osim toga, obveza tih država članica da za takav slučaj propišu djelotvorne, odvraćajuće i proporcionalne sankcije bila je predviđena člankom 21. stavkom 1. Uredbe br. 450/2008, a sada je propisana člankom 42. stavkom 1. Uredbe br. 952/2013.
- 54 Iako države članice u tom pogledu raspolazu slobodom izbora primjenjivih sankcija, koje mogu biti u obliku upravnih ili kaznenih sankcija odnosno kombinacija jednih i drugih, one ipak moraju osigurati da su slučajevi teških prijevара ili drugih teških oblika nezakonitih djelovanja usmjerenih protiv financijskih interesa Unije u području carina kažnjivi djelotvornim i odvraćajućim kaznenim sankcijama (vidjeti u tom smislu presude od 5. prosinca 2017., M. A. S. i M. B., C-42/17, EU:C:2017:936, t. 33. do 35. i navedenu sudsku praksu; od 20. ožujka 2018., Menci, C-524/15, EU:C:2018:197, t. 20., i od 2. svibnja 2018., Scialdone, C-574/15, EU:C:2018:295, t. 34. i 35.).
- 55 Države članice također moraju osigurati da pravila kaznenog postupka omogućavaju djelotvoran progon kaznenih djela povezanih s takvim postupanjima.
- 56 U ovom su slučaju okrivljenici u glavnom postupku optuženi da su dulje od jedne godine sudjelovali u zločinačkom udruženju zahtijevajući mito od osoba koje su prelazile granicu između Bugarske i Turske kako ne bi provodili carinski nadzor ni dokumentirali utvrđene nepravilnosti, te da su, kad je riječ o S. Kostadinovu, tako prikupljeno mito prikrivali.
- 57 Takva postupanja, koja sud koji je uputio zahtjev kvalificira kao sustavne i trajne povrede carinskih propisa koje su na temelju bugarskog prava kaznena djela kažnjiva, ovisno o slučaju, kaznom od šest do deset godina zatvora, mogu biti prepreka naplati carine. Podložno ocjeni činjenica u glavnom postupku koju provodi taj sud, čini se da se ta postupanja mogu kvalificirati kao teška prijevara ili teški oblik nezakonitog djelovanja usmjerenog protiv financijskih interesa Unije u smislu članka 325. stavka 1. UFEU-a.
- 58 Ni navedeni sud ni zainteresirane stranke u ovom postupku nisu doveli u pitanje djelotvornost i odvraćajuću prirodu kaznenopravnih sankcija propisanih nacionalnim pravom.
- 59 Međutim, ipak valja provjeriti mogu li pravila iz članaka 368. i 369. Zakonika o kaznenom postupku biti prepreka djelotvornom suzbijanju slučajeva teške prijevара ili teškog oblika nezakonitog djelovanja kojima se povredom članka 325. stavka 1. UFEU-a povređuju ti interesi.
- 60 U tom pogledu iz odluke kojom se upućuje zahtjev proizlazi da primjenom navedenih članaka 368. i 369. nacionalni sud mora na zahtjev okrivljenika obustaviti kazneni postupak ako državni odvjetnik u roku od dvije godine, koji se produljuje za rokove od tri i pol mjeseca te za mjesec dana, nije okončao istragu te, ovisno o slučaju, izradio i dostavio optužni prijedlog obrani, pružio obrani pristup spisu predmeta i podnio optužnicu sudu odnosno ako je u tom pogledu počinio bitne povrede postupka u smislu bugarskog prava, koje nije ispravio u tim rokovima. Ako su ispunjene pretpostavke iz navedenih

članaka 368. i 369., postupak se obustavlja po samom zakonu pa je sud dužan donijeti odgovarajuće rješenje. Usto, protiv rješenja o toj obustavi nije moguće podnijeti pravno sredstvo te je ono pravomoćno

- 61 Doista, iz sadržaja odluke kojom se upućuje zahtjev proizlazi da se čini da sud ne može, s obzirom na posebne okolnosti slučaja, a osobito složenost predmeta i ponašanje stranaka, produljiti tako propisane rokove ni meritorno razmotriti predmet te, kao što je to predložio sud koji je uputio zahtjev, sâm ispraviti moguće bitne povrede postupka počinjene tijekom prethodnog dijela postupka, pa ni u slučaju kada bi štetni učinak tih povreda na pravo na obranu bilo moguće ispraviti donošenjem prikladnih mjera tijekom raspravnog dijela postupka.
- 62 Konkretnije, iz sadržaja odluke kojom se upućuje zahtjev proizlazi da se čini da prepreke urednoj dostavi optužnog prijedloga i spisa, koje je postavila obrana, uključujući njezine eventualne radnje radi odugovlačenja postupka, ne sprečavaju protek rokova od tri i pol mjeseca te od mjesec dana koji su zadani državnom odvjetniku za okončanje istrage i upućivanje predmeta sudu u skladu s člankom 369. Zakonika o kaznenom postupku, te na taj način mogu dovesti do obustave kaznenog postupka, onemogućavajući time nastavak progona i svaki novi progon.
- 63 U tim okolnostima valja utvrditi da nacionalni propis o kojem je riječ u glavnom postupku može biti prepreka djelotvornosti kaznenog progona i suzbijanju radnji koje predstavljaju tešku prijevaru ili drugi teški oblik nezakonitog djelovanja usmjeren protiv financijskih interesa Unije, protivno članku 325. stavku 1. UFEU-a.
- 64 U pogledu posljedica takvog tumačenja članka 325. stavka 1. UFEU-a, valja podsjetiti da se tim člankom državama članicama nalažu točno određene obveze rezultata koje nisu povezane ni s jednim uvjetom što se tiče primjene pravila koje ta odredba određuje (presuda od 5. prosinca 2017., M. A. S. i M. B., C-42/17, EU:C:2017:936, t. 38. i navedena sudska praksa).
- 65 Za ispunjenje tih obveza ponajprije je nacionalni zakonodavac dužan poduzeti potrebne mjere. On je dakle dužan, po potrebi, izmijeniti svoje propise, jamčiti da postupovno uređenje koje se primjenjuje na progon kaznenih djela usmjerenih protiv financijskih interesa Unije nije uređeno na način da ono zbog sebi svojstvenih razloga predstavlja sustavnu opasnost od nekažnjivosti radnji koje čine takva kaznena djela i osigurati zaštitu temeljnih prava okrivljenika.
- 66 Sud koji je uputio zahtjev također mora, ne čekajući da se predmetni nacionalni propis izmijeni zakonodavnim ili drugim ustavnopravnim putem, osigurati puni učinak navedenih obveza i tumačiti taj propis u najvećoj mogućoj mjeri u skladu s člankom 325. stavkom 1. UFEU-a, kako ga je tumačio Sud, ili, ako je to potrebno, izuzeti navedeni propis od primjene (vidjeti u tom smislu presudu od 8. rujna 2015., Taricco i dr., C-105/14, EU:C:2015:555, t. 49.).
- 67 U slučaju da je moguće primijeniti više mjera za provedbu predmetnih obveza, kao što to, čini se, smatra sud koji je uputio zahtjev, na tom je sudu određivanje koju će od tih mjera primijeniti. Konkretnije, sud koji je uputio zahtjev mora odlučiti treba li u tu svrhu zanemariti sve zahtjeve iz članaka 368. i 369. Zakonika o kaznenom postupku ili, pak, produljiti rokove koji su tim člancima zadani državnom odvjetniku za okončanje prethodnog dijela postupka i ispravljanje mogućih nepravilnosti počinjenih tijekom njega ili mora, ako mu je državni odvjetnik u ovom slučaju podnio optužnicu u navedenim rokovima, otvoriti raspravni dio postupka i sâm ispraviti te nepravilnosti. Međutim, sud koji je uputio zahtjev mora u tom pogledu svakako osigurati da u različitim fazama postupka može osigurati uredno odvijanje i napredak tog postupka neovisno o mogućem namjernom i zlouporabnom ometanju obrane.
- 68 U vezi s time, a imajući u vidu da su kazneni postupci o kojima je riječ u glavnom postupku provedba, među ostalim, članka 325. stavka 1. UFEU-a i, dakle, prava Unije u smislu članka 51. stavka 1. Povelje (vidjeti analogijom presudu od 20. ožujka 2018., Menci, C-524/15, EU:C:2018:197, t. 21.), taj sud

također mora osigurati poštovanje temeljnih prava koja Povelja jamči okrivljenicima u glavnom postupku. Naime, obveza jamčenja učinkovite naplate vlastitih sredstava Unije ne smije biti u suprotnosti s poštovanjem tih prava (vidjeti u tom smislu presude od 29. ožujka 2012., *Belvedere Costruzioni*, C-500/10, EU:C:2012:186, t. 23., i od 5. prosinca 2017., *M. A. S. i M. B.*, C-42/17, EU:C:2017:936, t. 46. i 52.).

- 69 Konkretnije, kad je riječ o odvijanju kaznenog postupka, navedeni sud dužan je, kao prvo, poduzeti mjere potrebne za poštovanje prava na obranu, zajamčenog člankom 48. stavkom 2. Povelje, osobito prava na informiranje o optužbi i pristupa spisu predmeta. Budući da su ta prava posebno predmet druge grupe pitanja suda koji je uputio zahtjev, upućuje se na točke 78. do 100. ove presude.
- 70 Kao drugo, sud koji je uputio zahtjev mora, prilikom odlučivanja o mjerama koje u konkretnom slučaju valja primijeniti kako bi se zajamčio puni učinak članka 325. stavka 1. UFEU-a, osigurati poštovanje prava okrivljenika na to da se njihov predmet ispita u razumnom roku.
- 71 U tom pogledu treba naglasiti da je to pravo opće načelo prava Unije (vidjeti u tom smislu presudu od 17. prosinca 1998., *Baustahlgewebe/Komisija*, C-185/95 P, EU:C:1998:608, t. 21.), koje je u odnosu na sudski postupak sadržano u članku 6. stavku 1. Europske konvencije za zaštitu ljudskih prava i temeljnih sloboda, potpisane u Rimu 4. studenoga 1950., kao i članku 47. drugom stavku Povelje. U području kaznenog prava, navedeno pravo mora se poštovati ne samo tijekom tog postupka, nego i tijekom prethodnog istražnog dijela postupka od trenutka kada je dotična osoba okrivljena (vidjeti analogijom ESLJP, 15. srpnja 2002., predmet *Stratégies et communications i Dumoulin* protiv Belgije, CE:ECHR:2002:0715JUD003737097, § 39., i ESLJP, 10. rujna 2010., *McFarlane* protiv Irske, CE:ECHR:2010:0910JUD003133306, § 143.).
- 72 Prema ustaljenoj sudskoj praksi Suda, razumno trajanje postupka ne može se odrediti upućivanjem na točnu apstraktno određenu gornju granicu. Ono se mora ocijeniti s obzirom na okolnosti svojstvene svakom pojedinom predmetu, kao što su to značaj i složenost spora odnosno ponašanje nadležnih tijela i stranaka, pri čemu se takva složenost spora ili odugovlačenje obrane može prihvatiti kao opravdanje na prvi pogled predugog trajanja postupka (vidjeti u tom smislu presude od 26. studenoga 2013., *Groupe Gascogne/Komisija*, C-58/12 P, EU:C:2013:770, t. 85. i 86. te od 14. lipnja 2016., *Marchiani/Parlament*, C-566/14 P, EU:C:2016:437, t. 99. i 100.).
- 73 Dakle, kao što je to nezavisni odvjetnik u biti naveo u točki 91. svojeg mišljenja, sud koji je uputio zahtjev mora utvrditi je li u konkretnom slučaju bilo poštovano pravo dotičnih osoba na to da se njihov predmet ispita u razumnom roku, pritom ne uzimajući u obzir samo činjenicu da je istraga u glavnom postupku obuhvaćala osam osoba okrivljenih za sudjelovanje u zločinačkom udruženju koje je djelovalo malo dulje od godine dana, nego i eventualnu okolnost da je obrana svojim ponašanjem mogla jednim dijelom uzrokovati nastala kašnjenja.
- 74 Upravo je na sudu koji je uputio zahtjev utvrđivanje konkretnih mjera koje valja poduzeti kako bi se zajamčilo poštovanje tog prava, uzimajući u obzir sva postupovna sredstva koja mu pruža nacionalno pravo, razmatrano u njegovoj cijelosti i tumačeno s obzirom na pravo Unije. U slučaju postojanja većeg broja mogućih rješenja davanja punog učinka obvezama koje proizlaze iz članka 325. stavka 1. UFEU-a, kao što je to navedeno u točki 67. ove presude, na navedenom je sudu odabir rješenja koje među svim tim rješenjima omogućava u ovom slučaju jamstvo predmetnog temeljnog prava.
- 75 Nadalje, valja naglasiti da sud koji je uputio zahtjev ne može naložiti obustavu kaznenog postupka primjenom nacionalnog propisa o kojem je riječ u glavnom postupku samo iz razloga što bi ta obustava navodno bila najpovoljnije rješenje za okrivljenike u pogledu njihova prava na to da se njihov slučaj ispita u razumnom roku i njihova prava na obranu. Naime, iako su nacionalni sudovi ovlašteni primjenjivati nacionalne standarde zaštite temeljnih prava, oni to mogu pod uvjetom da takva

primjena ne ugrožava, među ostalim, nadređenost, jedinstvo i djelotvornost prava Unije (vidjeti u tom smislu presudu od 5. prosinca 2017., M. A. S. i M. B., C-42/17, EU:C:2017:936, t. 47. i navedenu sudsku praksu).

- 76 S obzirom na prethodna razmatranja, članak 325. stavak 1. UFEU-a treba tumačiti na način da mu se protivi nacionalni propis kojim se propisuje obustava kaznenog postupka, poput one koja je predviđena u člancima 368. i 369. Zakonika o kaznenom postupku, ako se taj propis primjenjuje na postupke pokrenute u pogledu slučajeva teške prijevare ili drugog teškog oblika nezakonitog djelovanja usmjerenog protiv financijskih interesa Unije u području carine. Na nacionalnom je sudu dužnost da članku 325. stavku 1. UFEU-a pruži puni učinak izuzimajući, prema potrebi, navedeni propis od primjene, osiguravajući pritom poštovanje temeljnih prava okrivljenika.

Prava na informiranje o optužbi i pristup spisu predmeta na temelju Direktive 2012/13

- 77 Uvodno valja istaknuti da sud koji je uputio zahtjev traži tumačenje odredaba Direktive 2012/13 i jedne odredbe Direktive 2013/48 u odnosu na prava okrivljenika i njegova odvjetnika na informiranje o optužbi i pristup spisu predmeta. Međutim, budući da potonja direktiva, za razliku od prvonavedene, ne sadržava posebnu odredbu koja uređuje ta prava, u tom pogledu treba tumačiti samo Direktivu 2012/13.
- 78 Svojim drugim i trećim pitanjem sud koji je uputio zahtjev u biti pita, kao prvo, treba li članak 6. stavak 3. Direktive 2012/13 tumačiti na način da se pravo na informiranje o optužbi, koje je njome propisano, poštuje u slučaju kada se detaljne informacije o optužbi dostavljaju obrani tek nakon podnošenja optužnice kojom se pokreće postupak pred sudom, ali prije nego što taj sud započne meritorno razmatrati optužbu i prije nego što pred njim u stvarnosti započne rasprava.
- 79 Kao drugo, taj sud pita Sud treba li članak 7. stavak 3. te direktive tumačiti na način da je pravo na pristup spisu predmeta, koje je njime propisano, zajamčeno čim su nadležna tijela obrani dala mogućnost uvida u taj spis tijekom prethodnog dijela kaznenog postupka, čak i ako se obrana nije mogla njome koristiti. U slučaju niječnog odgovora, sud koji je uputio zahtjev pita poštuje li se to pravo u slučaju kada se obrani ponudi nova mogućnost uvida u navedeni spis nakon podnošenja optužnice kojom se pokreće postupak pred sudom, ali prije nego što taj sud započne meritorno razmatrati optužbu i prije nego što pred njim u stvarnosti započne rasprava.
- 80 Kao treće, u slučaju niječnog odgovora na prethodno navedena pitanja, navedeni sud pita mogu li se tijekom raspravnog dijela postupka ispraviti povrede predmetnih prava.
- 81 Iako je na sudu koji je uputio zahtjev utvrđivanje jesu li u glavnom postupku poštovane odredbe Direktive 2012/13 i koje se posebne mjere moraju, po potrebi, u tu svrhu donijeti, ipak je na Sudu da mu navede objektivne elemente kojima se takva ocjena mora voditi.
- 82 U tu svrhu valja navesti da je cilj te direktive, kao što je to propisano njezinom uvodnom izjavom 14. i člankom 1., utvrđenje minimalnih pravila primjenjivih u području informiranja osumnjičenika ili okrivljenika.
- 83 Konkretnije, člankom 6. stavkom 3. navedene direktive propisuje se da države članice osiguravaju da se okrivljeniku pruže detaljne informacije o optužbi, uključujući vrstu i pravnu kvalifikaciju kaznenog djela, kao i vrstu sudjelovanja od strane okrivljene osobe. Člankom 7. stavkom 2. te direktive dodaje se da osumnjičenicima ili okrivljenicima odnosno njihovim odvjetnicima mora biti zajamčen pristup barem svim onim materijalnim dokazima koji se nalaze u posjedu nadležnih tijela, bez obzira na to jesu li ti dokazi u korist ili na štetu osumnjičenika ili okrivljenika.

- 84 Što se tiče trenutka u kojem ta dostava i pristup moraju biti osigurani, člankom 6. stavkom 3. i člankom 7. stavkom 3. Direktive 2012/13 samo se propisuje, redom, da se detaljne informacije o optužbi moraju pružiti „najkasnije po dostavljanju optužnice sudu” i da se pristup spisu predmeta osigurava „pravovremeno kako bi se omogućilo djelotvorno ostvarivanje prava na obranu, a najkasnije prilikom podnošenja optužnice sudu na razmatranje”.
- 85 Dakle, kao što je to naveo nezavisni odvjetnik u točki 98. svojeg mišljenja, te odredbe u tom pogledu ne upućuju na točan dan.
- 86 Usto, izričaj navedenih odredbi u njihovim različitim jezičnim verzijama ne omogućava nedvosmisleno utvrđenje krajnjeg trenutka u kojem se mora osigurati dostava detaljnih informacija o optužbi i pristup spisu predmeta. Naime, u određenim jezičnim verzijama, poput verzija na francuskom i nizozemskom jeziku, predmetne se odredbe mogu tumačiti na način da se odnose na trenutak u kojem sud nadležan za razmatranje optužbe počinje zasjedati te se pred njim pokreće postupak ili, pak, kao što je to naveo nezavisni odvjetnik u točki 100. svojeg mišljenja, na dan kada se o predmetu vijeća. Nasuprot tomu, druge jezične verzije, poput verzije na njemačkom jeziku, odnose se na trenutak u kojem se optužnica podnosi sudu. Također, jezične verzije na engleskom i talijanskom jeziku upućuju posebno na trenutak kada se osnovanost optužbe podnosi na ocjenu sudu.
- 87 U tim okolnostima, navedene odredbe treba tumačiti s obzirom na njihov kontekst i cilj (vidjeti u tom smislu presudu od 20. prosinca 2017., Španjolska/Vijeće, C-521/15, EU:C:2017:982, t. 158.).
- 88 U tom pogledu iz uvodnih izjava 10. i 14. Direktive 2012/13 proizlazi da se njome nastoji zajedničkim minimalnim pravilima, koja utvrđuju pravo na informiranje u kaznenom postupku, ojačati uzajamno povjerenje u kaznenopravne sustave svih država članica. U tu se svrhu ta direktiva, kao što se to u biti navodi u njezinim uvodnim izjavama 14. i 41., temelji na pravima utvrđenima u Povelji, a posebno na njezinim člancima 47. i 48., te se njome nastoji promicati ta prava.
- 89 Na taj je način, kao što se to navodi u uvodnim izjavama 27. i 28. te člancima 6. i 7. navedene direktive, cilj tih članaka upravo osigurati djelotvorno ostvarivanje prava na obranu i pravičnost postupka (vidjeti u tom smislu, kad je riječ o navedenom članku 6., presudu od 22. ožujka 2017., Tranca i dr., C-124/16, C-188/16 i C-213/16, EU:C:2017:228, t. 38. i navedenu sudsku praksu).
- 90 Doista, taj cilj nalaže da okrivljenik primi detaljne informacije o optužbi i da mu se omogući pravodoban uvid u spis u trenutku koji mu omogućava učinkovitu pripremu njegove obrane, kao što je to, uostalom, propisano člankom 7. stavkom 3. Direktive 2012/13, koji se odnosi na pristup spisu predmeta, pri čemu valja pojasniti da u tom pogledu nisu dostatni dostava nepotpunih informacija i davanje djelomičnog pristupa tom spisu.
- 91 Ta direktiva ne nalaže istodobnost tog trenutka u pogledu dostave detaljnih informacija o optužbi i u odnosu na pristup spisu predmeta. Usto, ovisno o okolnostima slučaja i vrsti predmetnog postupka, navedeni trenutak može prethoditi pokretanju postupka pred sudom, biti istodoban s njim ili uslijediti nakon njega.
- 92 Međutim, navedeni cilj i uredno odvijanje postupka pretpostavljaju da je, u načelu i ne dovodeći u pitanje, ovisno o slučaju, posebne ili pojednostavljene postupke, navedena dostava provedena i da je mogućnost pristupa spisu predmeta odobrena najkasnije u trenutku stvarnog otvaranja rasprave o osnovanosti optužbe pred sudom koji je nadležan za odlučivanje o toj osnovanosti.
- 93 Naime, okrivljenika, odnosno njegova odvjetnika, upravo se tom dostavom i tim pristupom spisu predmeta detaljno informira o činjenicama koje mu se stavljaju na teret, njihovoj pravnoj kvalifikaciji i dokazima na kojima se te činjenice temelje. Mogućnost uvida u te informacije i dokaze najkasnije

početkom rasprave bitna je kako bi se tom okrivljeniku, odnosno njegovu odvjetniku, omogućilo učinkovito sudjelovanje na raspravi uz poštovanje načela kontradiktornosti i jednakosti oružja, a radi djelotvornog izlaganja svojeg stajališta.

- 94 Doduše, u slučaju moguće povrede tog zahtjeva, nijedna odredba Direktive 2012/13 ne protivi se tome da sud poduzme potrebne mjere za njezino ispravljanje pod uvjetom da su prava na obranu i pravični postupak valjano zaštićena.
- 95 Osim toga, navedenim zahtjevom ne isključuje se mogućnost naknadnih izmjena informacija o optužbi dostavljenih obrani, osobito što se tiče pravne kvalifikacije činjenica koje se stavljaju na teret, kao ni prilaganje novih dokaza u spis predmeta tijekom rasprave. Međutim, takve izmjene i ti dokazi moraju se dostaviti okrivljeniku ili njegovu odvjetniku u trenutku u kojem oni još uvijek mogu na njih djelotvorno odgovoriti prije faze vijećanja. Uostalom, ta je mogućnost predviđena člankom 6. stavkom 4. te direktive, kojim se propisuje da osumnjičenici ili okrivljenici moraju biti žurno obaviješteni o svim promjenama informacija koje su pružene u skladu s ovim člankom tijekom kaznenog postupka, kada je to potrebno radi osiguravanja pravičnosti postupka, kao i člankom 7. stavkom 3. navedene direktive, kojim se propisuje da nadležna tijela, ako im u posjed dođu dodatni materijalni dokazi, moraju osigurati pravodoban pristup tim dokazima kako bi se omogućilo njihovo razmatranje.
- 96 U svakom slučaju, u svakoj od situacija izloženih u točkama 92. do 95. ove presude i neovisno o trenutku u kojem su dostavljene detaljne informacije o optužbi i odobren pristup spisu predmeta, okrivljeniku i njegovu odvjetniku mora se, uz poštovanje načela kontradiktornosti i jednakosti oružja, odobriti dostatan rok za uvid u te informacije i spis te oni moraju biti u mogućnosti učinkovito pripremiti obranu, podnijeti eventualna očitovanja i po potrebi podnijeti svaki zahtjev, osobito istražni zahtjev, koji bi imali pravo podnijeti na temelju nacionalnog prava. Kao što je to nezavisni odvjetnik naveo u točki 101. svojeg mišljenja, taj zahtjev nalaže da se postupanje u predmetu po potrebi prekine i da se njegov nastavak naloži za kasniji datum.
- 97 Naposljetku, u pogledu pitanja suda koji je uputio zahtjev o načinima ostvarivanja prava na pristup spisu predmeta, koje je propisano člankom 7. stavcima 2. i 3. Direktive 2012/13, valja pojasniti da u slučaju kada su okrivljenik ili njegov odvjetnik bili, na svoj zahtjev, pozvani radi uvida u taj spis tijekom prethodnog dijela postupka, ali zbog opravdanih razloga odnosno razloga neovisnih o svojoj volji nisu mogli tomu nazočiti onaj dan kada su pozvani, tada poštovanje prava na obranu i pravičnost postupka, koje se nastoji provesti tom odredbom, nalaže da tijela progona odnosno sudska tijela, ovisno o slučaju, poduzmu potrebne mjere kako bi tom okrivljeniku ili njegovu odvjetniku dali novu mogućnost uvida u navedeni spis. Ne dovodeći u pitanje razmatranja izložena u točkama 90. do 93. i 96. ove presude, navedena odredba ne protivi se tome da se ta nova mogućnost ponudi nakon podnošenja optužnice kojom se pokreće postupak pred sudom.
- 98 U tom je okviru ipak na sudu da osigura pravednu ravnotežu između, s jedne strane, poštovanja prava na obranu i, s druge strane, nužnosti jamčenja djelotvornosti progona i suzbijanja kaznenih djela usmjerenih protiv financijskih interesa Unije te osiguranja odvijanja postupka u razumnom roku, uzimajući u obzir mogućnost da obrana namjerno ometa uredno odvijanje tog postupka.
- 99 Iz prethodno navedenog proizlazi da članak 6. stavak 3. Direktive 2012/13 treba tumačiti na način da mu se ne protivi to da se obrani dostave detaljne informacije o optužbi nakon podnošenja optužnice kojom se pokreće postupak pred sudom, ali prije nego što sud započne meritorno razmatrati optužbu i prije nego što otvori raspravu, odnosno da se u slučaju kada se dostavljaju naknadno izmijenjene informacije one dostave čak i nakon otvaranja rasprave, ali prije faze vijećanja, pod uvjetom da sud poduzme sve potrebne mjere kako bi zajamčio poštovanje prava na obranu i pravičnost postupka.

100 Članak 7. stavak 3. te direktive treba tumačiti na način da je na nacionalnom sudu da osigura da se obrani pruži stvarna mogućnost pristupa spisu predmeta, pri čemu se takav pristup može pružiti, ovisno o slučaju, nakon podnošenja optužnice kojom se pokreće postupak pred sudom, ali prije nego što sud započne meritorno razmatrati optužbu i prije nego što otvori raspravu, odnosno u slučaju kada se tijekom postupka prilažu novi dokazi u spis predmeta taj se pristup može pružiti čak i nakon otvaranja rasprave, ali prije faze vijećanja, pod uvjetom da sud poduzme sve potrebne mjere kako bi zajamčio poštovanje prava na obranu i pravičnost postupka.

Pravo na pristup odvjetniku na temelju Direktive 2013/48

101 Svojim četvrtim pitanjem sud koji je uputio zahtjev u biti pita treba li članak 3. stavak 1. Direktive 2013/48 tumačiti na način da mu se protivi, s jedne strane, nacionalni propis koji nacionalnom sudu nalaže da zbog suprotstavljenih interesa dvaju okrivljenika isključi, protivno njihovoj volji, odvjetnika kojeg su oni opunomoćili i, s druge strane, okolnost da taj sud navedenim okrivljenicima omogućava davanje punomoći novom odvjetniku odnosno okolnost da on sâm, ovisno o slučaju, odredi dva odvjetnika po službenoj dužnosti kao zamjenu za prvonavedenog odvjetnika.

102 Uvodno valja navesti da je rok za prenošenje te direktive, iako nije bio istekao u trenutku podnošenja Sudu prethodnog pitanja suda koji je uputio zahtjev, istekao 27. studenoga 2016. u skladu s člankom 15. stavkom 1. te direktive. U tim je okolnostima navedena direktiva primjenjiva na situaciju okrivljenika u glavnom postupku.

103 Direktivom 2013/48, na temelju njezina članka 1., utvrđuju se minimalna pravila u vezi s, među ostalim, pravom osumnjičenika i okrivljenika na pristup odvjetniku u kaznenom postupku. Osobito, člankom 3. stavkom 1. te direktive državama članicama se nalaže da osiguraju da osumnjičenici i okrivljenici imaju to pravo u takvom trenutku i na takav način da im se omogućava praktično i djelotvorno ostvarivanje svojih prava na obranu.

104 Kao što to u biti proizlazi iz uvodne izjave 12. navedene direktive, njome se promiče, među ostalim, pravo na savjetovanje, obranu i zastupanje iz članka 47. drugog stavka Povelje te pravo na obranu, zajamčeno člankom 48. stavkom 2. Povelje.

105 Kao što se to navodi u Objašnjenjima koja se odnose na Povelju Europske unije o temeljnim pravima (SL 2007., C 303, str. 17.) (SL, posebno izdanje na hrvatskom jeziku, poglavlje 1., svezak 7., str. 120.), navedeni članak 48. stavak 2. odgovara članku 6. stavku 3. Europske konvencije za zaštitu ljudskih prava i temeljnih sloboda te on u skladu s člankom 52. stavkom 3. Povelje ima jednako značenje i opseg primjene kao pravo zajamčeno EKLJP-om.

106 Međutim, iz sudske prakse Europskog suda za ljudska prava u biti proizlazi da iako pravo na pristup odvjetniku propisano navedenim člankom 6. stavkom 3. podrazumijeva mogućnost dotične osobe opunomoćiti odvjetnika po vlastitom izboru, ta mogućnost ipak nije apsolutna (vidjeti u tom smislu, ESLJP, 29. rujna 1992., Croissant protiv Njemačke, CE:ECHR:1992:0925JUD001361188, § 29., i ESLJP, 14. siječnja 2003., Lagerblom protiv Švedske, CE:ECHR:2003:0114JUD002689195, § 54.). Dakle, ta mogućnost može biti ograničena pod uvjetom da su ograničenja predviđena zakonom, da odgovaraju ciljevima od općeg interesa i da su proporcionalna tom cilju.

107 U ovom slučaju iz odluke kojom se upućuje zahtjev proizlazi da se nacionalnim propisom o kojem je riječ u glavnom postupku nastoji okrivljenicima zajamčiti pravo na djelotvornu obranu.

108 Doista, valja smatrati da je taj cilj, koji upravo odgovara cilju zadanom člankom 3. stavkom 1. Direktive 2013/48, legitiman i da je taj propis proporcionalan tom cilju.

- 109 U potonjem pogledu valja, naime, naglasiti da je nepostojanje odvjetničkog sukoba interesa neophodno za jamstvo djelotvornosti prava na obranu. Dakle, kao što je to naveo nezavisni odvjetnik u točki 110. svojeg mišljenja, jedan odvjetnik ne može u okviru istog postupka predano i djelotvorno braniti dvojicu okrivljenika ako oni imaju suprotstavljene interese, a osobito ako je jedan od njih dao izjave koje se mogu inkriminirajuće iskoristiti protiv drugog okrivljenika koji ih nije potvrdio.
- 110 U tim se okolnostima isključenje tog odvjetnika i njegova zamjena s dvojicom drugih odvjetnika koje su opunomoćili okrivljenici odnosno dvojicom odvjetnika po službenoj dužnosti čini prikladnim kako bi se zajamčila djelotvornost prava na obranu i prava na pristup odvjetniku.
- 111 Stoga na četvrto pitanje suda koji je uputio zahtjev treba odgovoriti da članak 3. stavak 1. Direktive 2013/48 treba tumačiti na način da mu se ne protivi nacionalni propis koji nacionalnom sudu nalaže da zbog suprotstavljenih interesa dvaju okrivljenika isključi, protivno njihovoj volji, odvjetnika kojeg su oni opunomoćili, kao ni okolnost da taj sud navedenim okrivljenicima omogućava davanje punomoći novom odvjetniku odnosno okolnost da on sâm, ovisno o slučaju, odredi dva odvjetnika po službenoj dužnosti kao zamjenu za prvonavedenog odvjetnika.

Troškovi

- 112 Budući da ovaj postupak ima značaj prethodnog pitanja za stranke glavnog postupka pred sudom koji je uputio zahtjev, na tom je sudu da odluči o troškovima postupka. Troškovi podnošenja očitovanja Sudu, koji nisu troškovi spomenutih stranaka, ne nadoknađuju se.

Slijedom navedenog, Sud (veliko vijeće) odlučuje:

1. Članak 325. stavak 1. UFEU-a treba tumačiti na način da mu se protivi nacionalni propis kojim se propisuje obustava kaznenog postupka, poput one koja je predviđena u člancima 368. i 369. Nakazatelno procesualnog kodeksa (Zakonik o kaznenom postupku), ako se taj propis primjenjuje na postupke pokrenute u pogledu slučajeva teške prijevare ili drugog teškog oblika nezakonitog djelovanja usmjerenog protiv financijskih interesa Unije u području carine. Na nacionalnom je sudu dužnost da članku 325. stavku 1. UFEU-a pruži puni učinak izuzimajući, prema potrebi, navedeni propis od primjene, osiguravajući pritom poštovanje temeljnih prava okrivljenika.
2. Članak 6. stavak 3. Direktive br. 2012/13/EU Europskog parlamenta i Vijeća od 22. svibnja 2012. o pravu na informiranje u kaznenom postupku treba tumačiti na način da mu se ne protivi to da se obrani dostave detaljne informacije o optužbi nakon podnošenja optužnice kojom se pokreće postupak pred sudom, ali prije nego što sud započne meritorno razmatrati optužbu i prije nego što otvori raspravu, odnosno da se u slučaju kada se dostavljaju naknadno izmijenjene informacije one dostave čak i nakon otvaranja rasprave, ali prije faze vijećanja, pod uvjetom da sud poduzme sve potrebne mjere kako bi zajamčio poštovanje prava na obranu i pravičnost postupka.

Članak 7. stavak 3. te direktive treba tumačiti na način da je na nacionalnom sudu da osigura da se obrani pruži stvarna mogućnost pristupa spisu predmeta, pri čemu se takav pristup može pružiti, ovisno o slučaju, nakon podnošenja optužnice kojom se pokreće postupak pred sudom, ali prije nego što sud započne meritorno razmatrati optužbu i prije nego što otvori raspravu, odnosno u slučaju kada se tijekom postupka prilažu novi dokazi u spis predmeta taj se pristup može pružiti čak i nakon otvaranja rasprave, ali prije faze vijećanja, pod uvjetom da sud poduzme sve potrebne mjere kako bi zajamčio poštovanje prava na obranu i pravičnost postupka.

3. Članak 3. stavak 1. Direktive 2013/48/EU Europskog parlamenta i Vijeća od 22. listopada 2013. o pravu na pristup odvjetniku u kaznenom postupku i u postupku na temelju europskog uhiđbenog naloga te o pravu na obavješćivanje treće strane u slučaju oduzimanja slobode i na komunikaciju s trećim osobama i konzularnim tijelima treba tumačiti na način da mu se ne protivi nacionalni propis koji nacionalnom sudu nalaže da zbog suprotstavljenih interesa dvaju okrivljenika isključi, protivno njihovoj volji, odvjetnika kojeg su oni opunomoćili, kao ni okolnost da taj sud navedenim okrivljenicima omogućava davanje punomoći novom odvjetniku odnosno okolnost da on sâm, ovisno o slučaju, odredi dva odvjetnika po službenoj dužnosti kao zamjenu za prvo navedenog odvjetnika.

Potpisi